

the new geopolitical assertiveness of Russia and China in the 2010s. The first, paradigmatically represented by Timothy Snyder, unreservedly claims the legacy of 1989 and perceives a confrontation with the domestic enemies of liberal democracy. The second view, represented by Ivan Krastev and Stephen Holmes, sees this legacy as one of the main sources of the crisis. The third account rejects the idea of a gradual rise of mutually exclusive ideological alternatives. The author refers to a number of authors and theoretical and historical backgrounds from which he concludes that “The comparison of the three positions can be summarized according to how they answer four questions: 1) was the legacy of 1989 monolithic and homogenous, or mixed and composed of heterogeneous elements; 2) was the crisis of the 2010s a consequence of the fact the post-1989 transformation of East Central Europe had been completed, or, rather, that it could not be completed and, if the latter, what was the reason for its incompleteness; 3) was the anti-liberal turn in East Central Europe part of the crisis of the global order established on the ruins of the Soviet bloc, or was it rather (one of) its source(s); 4) does history move within a linear time frame either forwards (making progress) or backwards (making regress) or does it consist of a series of discontinuous eras? Both the first and the second account see the legacy of 1989 as monolithically liberal: for the former account, its homogeneity is linked to its opposition to totalitarianism, while the latter sees this legacy as composed of both globalist and liberal and nationalist and conservative elements, even if the general balance has favoured the former elements, such as individual rights and constitutional procedures, over the latter, such as national sovereignty and the rule of the majority” (pp. 181–182). Barša, however, further disputes this conclusion and presents new considerations that could enrich the comparative picture of the three diagnoses with new insights.

The last chapter in the volume is *Contest over EU Values: Poland and the Rule of Law Crisis* by Camille Dobler, which takes a hermeneutical approach to the issue of EU values. On the basis of new interpretations, the author tries to explain neoliberal democracy in connection

with institutional changes in the European Union. The author seeks to highlight the violation of the rule of law in Poland and seeks to answer the question of how long this status quo is sustainable for the European Union. Dobler takes a very critical approach to both the issue of Poland and the European institutions, where she concludes that the illiberal political discourse coming out of Poland is more “tolerant” and better represented than in other institutions of the European Union.

Although the book is meant to address the contested legacies in Central and Eastern Europe, the situation in Poland is the one most emphasised. Most of the contributions are strictly focused on this country, which is a pity, because some of the topics discussed could very well be applied to other countries in the region and would certainly bring new insights from a completely new perspective. Nevertheless, the book certainly delivers on the idea it sets out to do. In particular, I appreciate the authors’ insight and the timeliness of the chapters. For this reason, this volume is suitable both for the academic community, to whom the book will provide a number of suggestions and theoretical starting points, but it is also suitable for the general public who want to learn more about the issues in the historical-sociological society after 1989 in Central and Eastern Europe.

Markéta Minářová

DOI: 10.14712/23363525.2022.24

Alexander Onufrák: *Vznik a vývoj britskej sociálnej politiky*. Košice: Vydavateľstvo ŠafárikPress, 2021, 240 s.

V slovenskom akademickom diskurze sa často pri problémoch demokracie poukazuje na tzv. dimenzie občianstva vymedzené Thomasom Humphreym Marshallom v diele *Občianstvo a sociálna trieda a ďalšie eseje*. Autor v ňom hovorí o troch prvkoch/úrovniach občianstva – občianskom, politickom a sociálnom. Sice tieto dimenzie Marshall vymedzil na základe analýzy historického vývoja práv na území súčasného

Spojeného kráľovstva, sú natoľko univerzálne, že sa dajú (s istými obmenami) aplikovať aj na Slovenskú republiku.

Keďže vyššie spomenutým konceptom úrovni občianstva sa dopodrobna v kontexte defor mantov demokracie venuje pracovisko Katedry politológie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, nie je prekvapením že téma sociálnej politiky Veľkej Británie (a neskôr i Spojeného kráľovstva), sa stala hlavnou témou monografie Alexandra Onufráka, ktorý pôsobí na tamojšej katedre. Autor sa okrem iného dlhodobo orientuje na problematiku politickej sociológie a do svojich výstupov z oblasti sociológie vnáša politologický pohľad, čím obohacuje už existujúci diskurz.

Okrem dlhodobej orientácie autora na problematiku politickej sociológie však dôležitú úlohu pri výbere samotnej témy publikácie *Vznik a vývoj britskej sociálnej politiky* zohrávali autorov záujem o spoločensko-politický život v Spojenom kráľovstve. Vychádzajú z vlastných skúseností (nielen pracovných, no musíme bez nich by táto publikácia vznikala iba veľmi ťažko), sa autorovi podarilo naplniť tri ciele, ktoré si v úvode publikácie ukladá. Napĺňanie jednotlivých cieľov kopíruje vonkajšia kompozícia textu.

Prvý cieľ, ktorý chce autor naplniť – charakterizovať vznik a vývoj britskej legislatívy v oblasti sociálnej politiky, napĺňa v kapitole *Zákony pre chudobných*. V nej opisuje vývoj zákonov, ktoré boli vytvorené ako reakcia na vznik anglikánskej cirkvi a zrušenie cirkevných organizácií, ktoré plnili funkciu starostlivosti o tých, ktorí sa neboli schopní sa postarať sami o seba. Autor v tejto kapitole ponúka prehľad najdôležitejších legislatív, ktoré boli prijaté – či už šlo o zákony, na základe ktorých sa mali trestať zbroáci a povalači alebo o zákony, ktoré mali pomôcť a podporiť chudobných. Dôležitá je v tomto prípade kompozícia kapitoly. Predmetné zákony autor zoraďuje chronologicky – od tudorovského obdobia až po obdobie pred začiatkom priemyselnej revolúcie, pričom každý významný legislatívny akt približuje a zasaďuje do širšieho spoločenského a historického kontextu.

Druhá kapitola s názvom *Zákony pre pracujúcich* napĺňa cieľ autora charakterizovať vznik a vývoj britskej legislatívy v oblasti pracovného práva. Podobne ako prvú kapitolu, i druhú koncipuje autor tak, že približuje vývoj pracovného práva chronologicky – od počiatkov pracovného práva, ktoré súviselo s výrazným poklesom populácie v Anglicku z dôvodu morovej epidémie, cez priemyselnú revolúciu, počas ktorej sa výrazne rozšírila detská práca, pokračujúctovárenskými zákonmi až po zákony opravujúce prácu v baniach.

Posledná kapitola nesie názov *Na ceste k welfare state* a autor v nej napĺňa tretí stanovený cieľ, ktorým je charakterizovať vznik a vývoj britského welfare state. Táto kapitola začína tam, kde sa končia predchádzajúce dve a svojou aktuálnosťou a poznatkami, ktoré sú v nej uvedené, by sa mohli inšpirovať politici i čitatelia dodnes. Rozsahovo najdlhšia kapitola v žiadnom prípade nezaostáva za prvými dvoma, dokonca, vzhľadom na fakt, že zaberá obdobie, z ktorého sú dostupnejšie dáta, ponúka pohľad nielen zo sociálneho, politologického a sociologického aspektu, ale i ekonomického. V tejto kapitole sa prejavuje, že autor nemá skúsenosti iba s politickou sociológiou, ale vďaka svojej širokej vedeckej orientácii dokáže nachádzať vzájomnú súvislosť medzi na prvý pohľad nesúvisiacimi javmi.

Súčasťou publikácie je aj krátky záver, ktorý zahŕňa najzaujímavejšie zistenia autora. Po prečítaní publikácie s autorovými závermi nemožno nesúhlasiť – v oblasti sociálnej politiky zohráva úlohu nielen štát, no i cirkvi a iné organizácie, a tiež rodina. Oblasť sociálnej politiky neznamená iba ochranu sociálne slabších – ide o synergiu viacerých oblastí, ktoré sa navzájom musia dopĺňať, ako napríklad školstvo či zdravotníctvo. Autor na konkrétnych príkladoch z oblasti legislatívy poukazuje na to, že „sociálna politika“ už dávno nie je doménou iba „lavice“ či „socialistov“. Pretože v histórii Spojeného kráľovstva sa stretávame s osobnosťami inej politickej orientácie (napr. liberáli), ktorí taktiež uskutočňovali kroky zlepšujúce sociálne podmienky občanov. Dôležité je, že tieto osobnosti neboli len na celoštátnej úrovni, no i na regionálnej. Z minulosti teda vidíme, že miestna a regionálna samospráva zohrávala tiež dôležitú

úlohu pri sociálnej pomoci. Jediným nedostatkom, ktorý má záver je azda to, že vzhľadom na rozsah fascinujúcich a nových poznatkov, ktoré sú v publikácii uvedené, sa zdá byť veľmi krátky. Na druhej strane táto krátkosť nie je na úkor obsahovej obohatenosti.

Je potrebné vyzdvihnúť ešte jednu vec. Až na niekoľko gramatických a štylistických chýb je publikácia po jazykovej stránke napísaná veľmi kvalitne. Autorovi sa podarilo nájsť strednú cestu medzi korektným akademickým vyjadrovaním a vyjadrovaním, ktoré je ľahko čitateľné aj pre laika. Toto je jeden z obrovských prínosov, ktorý nachádzame vo vzťahu k predmetnej monografii. Vzhľadom na tému je diapazón cieľového publika veľmi široký a autorovi sa podarilo podrobným spracovaním, jasnou analýzou legislatívy, trpezlivým vysvetlením problematiky a historických okolností vytvoriť publikáciu,

z ktorej môže čerpať široké spektrum (nielen) vedeckej komunity.

Napriek tomu, že publikácia ponúka historický prierez najdôležitejšími dokumentmi týkajúcimi sa sociálnej politiky, z postrehov autora môžeme čerpať i v budúcnosti. Panuje zhoda, že ak nechceme opakovať chyby minulosti, je potrebné ju poznať a pochopiť. Publikácia Alexandra Onufráka však zachádza ešte ďalej – nielen pomáha pochopiť minulosť, ale ukazuje možnosti, ako zlepšiť postavenie jednotlivca v spoločnosti, poskytuje historickú skúsenosť, prečo je dôležité podporovať občanov v sociálnych otázkach a ponúka návod, ktorým sa štáty môžu inšpirovať, aby zlepšili blahobyť občanov (a to nielen tých), ktorí to imanentne potrebujú.

Katarína Duffeková

DOI: 10.14712/23363525.2022.25